

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "กระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ของนิสิตหลักสูตร ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ต้องการศึกษากระบวนการ ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ และวิเคราะห์ปัจจัย ที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อ การพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิต ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นถึงเริ่มหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ จน กระทั่งผ่านการพิจารณาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ (บ.18) จากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อความ เข้าใจในด้านกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิต

ความมุ่งหมายที่จะพัฒนาศาสตร์ในการวิจัย โดยการศึกษาองค์ประกอบของการ ดำเนินการในกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิตหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในครั้งนี้ได้ ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม และตั้งอยู่บนสมมติฐาน ที่ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นพฤติกรรมที่มีแบบแผนสามารถศึกษาได้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นวิธีการศึกษาที่เหมาะสมมากที่สุด เพื่อให้เข้าถึงความจริง ในโลกเชิงประจักษ์ การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์ สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับ สภาพแวดล้อมนั้น จะสนใจข้อมูลในด้านความรู้ลึกซึ้ง ความคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของ บุคคล และใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ อย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดย การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย นอกเหนือไปจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพมีหลักใหญ่ ๆ ของการศึกษา มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นวิธีค้นหาความจริงโดยไม่ตั้งเอาเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ออกจากสภาพแวดล้อมตาม ความเป็นจริงของสังคม พยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อมหรือ ระบบทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่องค์จากการเห็นภาพรวมหลายมิติ
2. ในการหาความจริงนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมและการ จดบันทึกทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่กินเวลานาน ระหว่างที่เฝ้าสังเกต สอบถาม และจดบันทึกนั้น ผู้วิจัยจะเลือกเหตุการณ์ที่สำคัญหรือประเด็นที่สนใจขึ้นมาวิเคราะห์หาความ-สัมพันธ์กับเหตุการณ์ทั้งหมดแล้วตีความหมาย

3. การวิจัยนี้ให้ความสำคัญแก่ข้อมูลประเภทอัตชีวประวัติ โลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด ความคาดหวัง ฯลฯ มาประมวลเข้าด้วยกัน เน้นการตีความหมายในฐานะเป็นเกณฑ์กำหนดแนวทางพฤติกรรมของบุคคล

4. เนื่องจากการวิจัยนี้ศึกษารายละเอียดของเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของสังคมทำให้มีตัวแปรจำนวนมากในการวิจัย นอกจากนั้นผู้วิจัยต้องเข้าไปมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ด้วยตนเอง ไม่ผ่านสื่อกลางใด ๆ จึงต้องทำกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและทำการศึกษาย่างต่อเนื่อง

5. สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการวิทยาศาสตร์เชิงอุปนัย (Induction) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ที่เกี่ยวโยงไปถึงข้อเท็จจริงที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลกับสภาพแวดล้อม ของกลุ่มสังคมนั้น ๆ เพื่อตีความหมายของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) แบบเจาะลึก (In-depth interview) รวมถึงการใช้ข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ แบบเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ ประกาศ บันทึก ฯ ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 17 สิงหาคม 2536 ถึง 1 เมษายน 2537 เพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถมองเห็นภาพรวมจากหลายแง่หลายมุมตลอดกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ที่เข้าในปีการศึกษา 2535 ของ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยมีเหตุผลในการเลือก ดังนี้

1.1 การเลือกศึกษานิสิตคณะครุศาสตร์

1.1.1 เนื่องจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ เป็นคณะที่เปิดสอนในระดับมหาบัณฑิตที่มีนิสิตมากที่สุด มีนิสิตทั้งหมด 1,136 คน (รวบรวมถึงวันที่ 7 มิถุนายน 2536)

มุ่งผลิตมหาบัณฑิตในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อผลิตนักวิชาการ นักวิจัย ผู้บริหาร อาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานทางวิชาการระดับสูง ซึ่งทางมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นงานวิจัยของนิสิตในระดับมหาบัณฑิต ที่ศึกษาในหลักสูตรคณะครุศาสตร์มหาบัณฑิต ในด้านมาตรฐานของวิทยานิพนธ์เป็นสำคัญ

1.1.2 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการศึกษาเป็นระยะเวลานานพอสมควร โดยผู้วิจัยต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่กำลังศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และจะต้องเสียเวลาในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (Rapport) เพื่อทำให้เกิดความไว้วางใจของนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา อันจะนำมาสู่ข้อมูลที่เป็นจริง ที่สำคัญคือ ผู้วิจัยต้องสามารถมองเห็นโครงสร้างได้ชัดเจน เพราะการวิจัยประเภทนี้ต้องออกไปปฏิบัติงานภาคสนามโดยผู้วิจัยเอง

1.1.3 สอดคล้องกับประเด็นข้อปัญหาและวัตถุประสงค์ รวมถึงเข้าใจถึงคำจำกัดความเฉพาะที่ใช้ในกลุ่มที่ศึกษา สามารถตอบปัญหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ และเป็นชุมชนที่มีขนาดพอเหมาะไม่ใหญ่จนเกินไป มีความคล่องตัวในการติดต่อ นอกจากนั้นยังมีผู้นำหรือรับรองเป็นผู้นำเข้าไปในชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกการสร้างความสัมพันธ์ การเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการศึกษาและได้รับความไว้วางใจ มีความเป็นไปได้ที่ผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษาเป็นระยะเวลานาน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาคณะครุศาสตร์ซึ่งเป็นคณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงของข้อมูลที่จะศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

1.2 การเลือกศึกษานิสิตที่เรียนในระดับปริญญาโท ที่เข้าในปีการศึกษา 2535 นั้น ด้วยเหตุผลดังนี้

1.2.1 เป็นนิสิตรุ่นแรกที่ทางมหาวิทยาลัยใช้ระเบียบว่าด้วยการศึกษาใหม่ในเรื่องการพัฒนสภาพการเป็นนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย(ข้อ 33) คือ ต้องได้รับการอนุมัติโครงร่างวิทยานิพนธ์ (บ.18) จากคณะกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ/สหสาขาวิชา ภายใน 2 ปีการศึกษา และลดเวลาการสำเร็จการศึกษาลง ที่ต้องจบการศึกษาภายใน 4 ปีการศึกษา

1.2.2 เป็นช่วงเวลาที่นิสิตกำลังหาหัวข้อ และเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยสามารถศึกษากระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิตได้อย่างต่อเนื่อง

1.2.3 ผู้วิจัยเป็นนิสิตที่เข้ามาศึกษาในปีการศึกษา 2535 มีความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง ได้ศึกษาในบางวิชาเดียวกัน บางคนอยู่ในหอพักเดียวกัน กำลังอยู่ในสภาพการณ่เดียวกับผู้ถูกศึกษา คือ อยู่ในช่วงขณะหาหัวข้อวิทยานิพนธ์และพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ทำให้สะดวกและคุ้นเคย ทำให้บทบาทของผู้วิจัย ไม่มีผู้ใดสงสัย ประกอบกับผู้วิจัยเป็นนิสิตที่กำลังเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์อยู่เช่นกัน ทำให้เกิดเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและเข้าใจความหมายพฤติกรรม ภาษาที่ใช้ของนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี

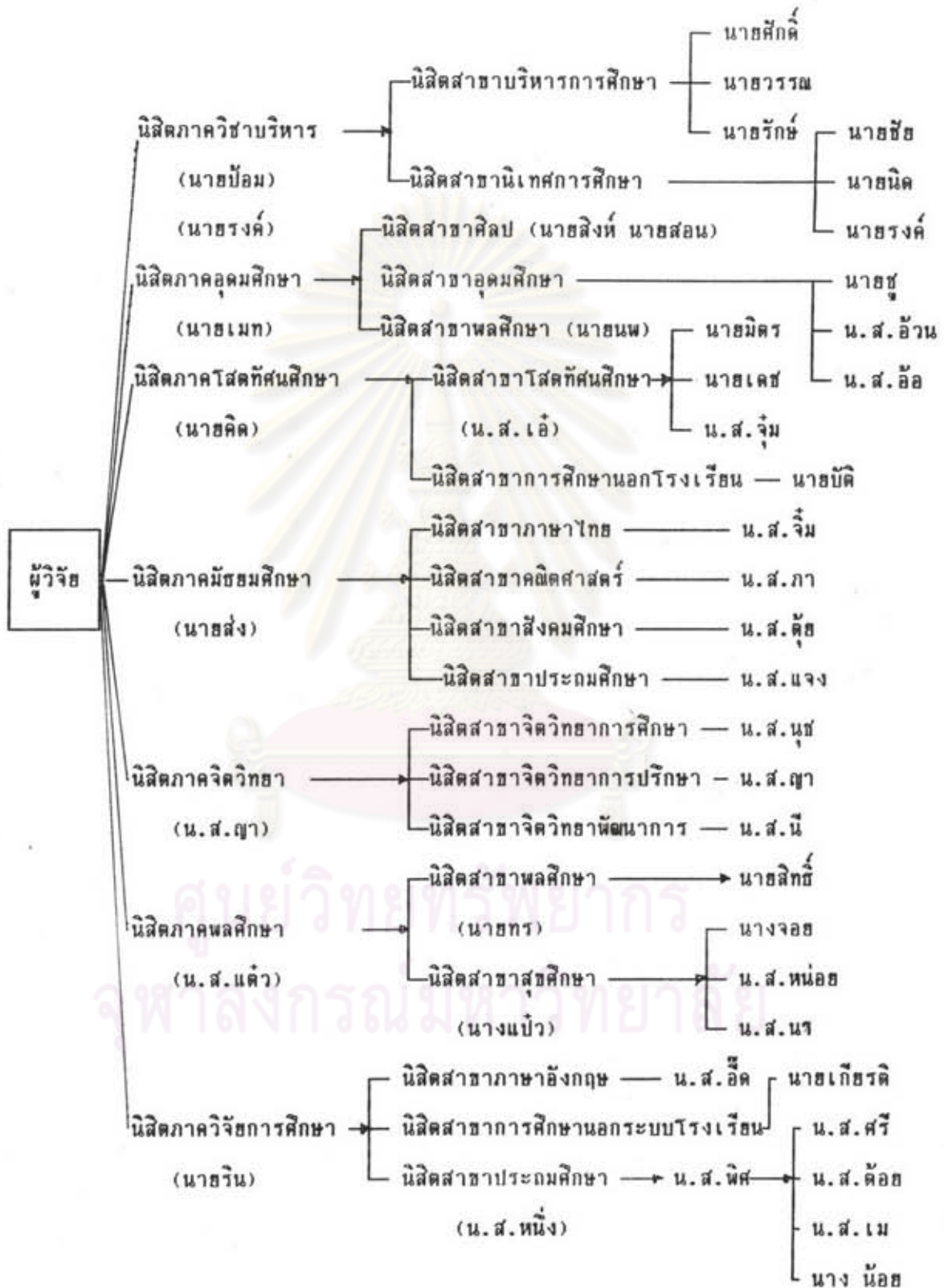
1.3 การเลือกตัวอย่างในการศึกษา มีวิธีการเลือกดังนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา มีวิธีการเลือกหลายวิธีด้วยกัน เนื่องจากผู้วิจัยยึดแนวคิดที่ว่า " ผู้ที่จะรู้ข้อเท็จจริงนั้น ๆ ดีที่สุด ก็คือ ผู้ที่เป็นสมาชิกของสิ่งคมนั้นเท่านั้น " (เบญจมา ยอดคำเนิน-แอ็ดติง, 2535:4) ฉะนั้นการเข้าถึงความจริงที่สุดได้ต้องอาศัยการเข้าไปอยู่อย่างมีส่วนร่วมในสิ่งคมนั้น ทุานพอที่จะเข้าใจบริบทของพฤติกรรมทางสังคมที่ต้องการศึกษา จนได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มผู้ถูกศึกษา นิสิตกลุ่มแรกที่ผู้วิจัยเลือก ได้แก่ นิสิตที่พักอยู่ในหอพักศึกษานิเวศน์ ซึ่งเป็นหอพักของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปรียบเสมือนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เนื่องจากผู้วิจัยได้เข้ามาอยู่ในหอพัก ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาทำให้ผู้วิจัยอยู่ในบทบาทที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งคม ทำให้สะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกจึงใช้วิธีการเลือกโดย

1.3.1 การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นนิสิตคณะครุศาสตร์ที่พักอยู่ในหอพักศึกษานิเวศน์ ตัวอย่างที่เลือกเป็นนิสิตภาควิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา ภาควิชาพลศึกษา ภาควิชาละ 1 คน และนิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา 2 คน ที่มีความคุ้นเคยกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี

1.3.2 การเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) คือ เริ่มต้นจากนิสิตที่อยู่ในหอพักศึกษานิเวศน์ (ที่ผู้วิจัยเลือกในกลุ่มแรก) และเพื่อนนิสิตภาควิชาอื่นที่เคยเรียนในบางวิชาด้วยกัน เพื่อขยายไปถึงนิสิตในภาควิชาอื่น ๆ และกระจายออกไปยังสาขาวิชาต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมของคณะครุศาสตร์ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงลักษณะของภาระเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์

หมายเหตุ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียแก่ผู้ให้ข้อมูล ชื่อของผู้ให้ข้อมูลทุกคนผู้วิจัยใช้ชื่อสมมุติ

1.3.3 การเลือกตัวอย่างแบบหลายกลุ่มหลายมิติ (Dimensional Sampling) ซึ่งเลือกตามแนวคิดพื้นฐานของการสุ่มตัวอย่างแบบนี้ โดยยึดโครงสร้างของคณะครุศาสตร์แบ่งออกเป็น 11 ภาควิชา เลือกกลุ่มตัวอย่างจากนิสิตในทุกภาควิชาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ภาพรวมของคณะครุศาสตร์

การเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์มีลักษณะดังแผนภูมิที่ 2 โดยผู้วิจัยเริ่มต้นที่นิสิตในหอพักศึกษิตินิเวศน์ที่พักด้วยกัน จำนวน 8 คน โยงต่อไปยังเพื่อนนิสิตในสาขาอื่น ๆ ด้วยการแนะนำ จำนวน 26 คน จากนั้นรู้จักนิสิตสาขาอื่นจากการแนะนำโดยตรงหรือมีความสัมพันธ์กับนิสิตกลุ่มนี้ จำนวน 13 คน จำนวนตัวอย่างที่ได้ไม่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า เพิ่มจำนวนไปตามระยะเวลาและความต้องการข้อมูลครบในทุกภาควิชา ในแต่ละภาควิชาจึงมีกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับจำนวนนิสิตของภาควิชาชั้น ๆ และได้ข้อมูลสมบูรณ์เพียงพอแล้ว รายงานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเผยแพร่เฉพาะด้านวิชาการและแนวทางในการปฏิบัติ จึงใช้ชื่อสมมติแทนบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือถูกศึกษาทั้งหมดในเข็ยนรายงานครั้งนี้ นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นการเลือกบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่ผู้วิจัยจะเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล เพราะผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่าง

2. การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

2.1 กำหนดกรอบการสังเกตและแนวคำถามจะใช้ในการการสัมภาษณ์ โดยเตรียมคำถามกว้าง ๆ ไว้ก่อน

2.2 สร้างความสัมพันธ์ (Rapport) กับนิสิตในภาควิชาทั้ง 11 ภาควิชาให้มากที่สุด ด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ โดยศึกษาจากตำรา เอกสารและงานวิจัย ฯลฯ

2.3 เตรียมทำตารางเวลาของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ที่สามารถพบได้ รวมถึงที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้เพื่อความสะดวกต่อการติดต่อ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ดูแบบการบันทึกในภาคผนวก จ.)

2.4 ทำตารางการใช้เวลาในสนาม โดยกำหนดให้มีการปฏิบัติงานในภาคสนามติดต่อกันเป็นระยะเวลา 8 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2536 ถึง เดือนเมษายน 2537 (ดูตารางในภาคผนวก จ.)

2.5 เตรียมการสัมภาษณ์และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ สมุดบันทึก
แฟ้มรวบรวมข้อมูลให้พร้อม

2.6 เตรียมทำแผนที่ (Mapping) ลักษณะทางกายภาพของสนาม แผนที่ประชากร
แผนที่ทางสังคม แผนที่เวลา เพื่อสะดวกต่อผู้วิจัย

3. ข้อมูลที่ต้องการศึกษา

ในการวิจัยผู้วิจัยต้องการข้อมูลต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับนิสิตที่กำลังพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ได้แก่

3.1.1 ข้อมูลส่วนตัวนิสิต เช่น อายุ อาชีพ สถานที่ทำงาน สาขาวิชาที่เรียน
จำนวนชั่วโมงเรียนในภาคการศึกษาต้นและภาคการศึกษาปลาย ภาระความรับผิดชอบด้านอื่น ๆ

3.1.2 ลักษณะของเพื่อนสนิท เช่น อายุ อาชีพ สถานที่ทำงาน เรียนอยู่สาขาวิชา
ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อน ความสนิทสนม ฯลฯ

3.1.3 ลักษณะของที่พัก เช่น พักกับใครบ้าง มีภาระใดต้องทำ ระยะทางจาก
ที่พักมาคณะฯ พาหนะที่ใช้เดินทาง ฯลฯ

3.1.4 สถานที่ เวลาที่นิสิตใช้ในการศึกษาค้นคว้าและเอกสารที่ใช้ประกอบการ
ค้นคว้า ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ มี 2 ลักษณะ ได้แก่

3.2.1 ข้อมูลระดับกว้าง คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูล กระบวนการ
การเช่น แหล่งข้อมูล วิธีการค้นคว้า การทำงานร่วมกับผู้อื่น ขั้นตอนการเขียนโครงการเสนอ
วิทยานิพนธ์ หลักการพิจารณาของภาควิชา ที่เกี่ยวข้องกับตัวนิสิตในขณะนั้น โดยผู้วิจัยใช้การ
สังเกตและการสัมภาษณ์

3.2.2 ข้อมูลระดับลึก คือ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ความรู้สึก ที่นิสิตแสดงออก
ในขณะหาหัวข้อและเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์ การได้ข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบ
มีส่วนร่วม (Participant Observation) นอกจากนี้ยังใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
(Informal Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) คือ
ขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะพยายามโยงเรื่องเข้าประเด็นในเรื่อง การทำโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

ปัญหาที่เกิดขึ้น แรงจูงใจที่มีผลมากในการทำ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของนิสิตที่ นอกจากนั้น ใช้การสัมภาษณ์แบบการระล่อมกล่อมเกลา (Probe) โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ของนิสิต คนอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาในการทำโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ เช่น การถูกเปลี่ยนเรื่อง เรื่องไม่น่าสนใจ ลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อกระตุ้นให้นิสิตเปิดเผยข้อมูลของตนเองออกมาให้มากที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการสังเกตพฤติกรรมการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยสังเกตในด้าน การกระทำ ด้านกิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีลักษณะสำคัญดังนี้

4.1 การกระทำ (Acts) คือ พฤติกรรมที่นิสิตแสดงออกมาในเรื่องต่าง ๆ เป็นด้านการค้นคว้า การซักถาม การสนทนา การพักผ่อน การทำงานเป็นกลุ่ม

4.2 กิจกรรม (Activities) คือ งานที่ทำในการหาหัวข้อ ที่เป็นแบบแผน ว่ามีรูปแบบอย่างไร ดำเนินการอย่างไร เป็นกระบวนการมีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่อง เช่น ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์มีกิจกรรมอะไรบ้าง เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามปกติ หรือไม่ปกติ

4.3 ความหมาย (Meaning) คือ การที่นิสิตให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำ หรือกิจกรรม อาจจะเป็นความเชื่อ ทศนคติ เช่น การใช้โครงร่างวิทยานิพนธ์หรือใช้วิทยานิพนธ์ของนิสิตรุ่นพี่มาประกอบ มีประโยชน์อย่างไร มีส่วนช่วยในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์อย่างไร นิสิตคิดสิ่งใด เรื่องใด

4.4 ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ การเกี่ยวข้องกับระหว่างเพื่อนนิสิตด้วยกัน การเกี่ยวข้องกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หรือกับบุคคลที่อยู่ร่วมกัน โดยพิจารณาจากสถานะและบทบาทที่ผู้กระทำฝ่ายต่าง ๆ มีอยู่ เช่น การขอคำปรึกษา การให้ข้อเสนอแนะ การช่วยเหลือ ที่เกี่ยวกับโครงการวิทยานิพนธ์

4.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) คือ การพิจารณาบทบาทของนิสิต ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ มีใครบ้างมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

แผนการเข้าถึงข้อมูล

1. วิธีการเข้าถึงข้อมูล (Entree) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ในระยะแรก (ระหว่างเดือนสิงหาคม 2536) ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลโดยไม่เปิดเผยสถานภาพจริง (Cover role) และในช่วงหลัง (ระหว่างเดือนมกราคม 2537) ผู้วิจัยเปิดเผยสถานภาพจริงของผู้วิจัย (Overt role)

2. วิธีการที่ใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ โดยทั่วไปจะใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการที่วางแนวคำถามเอาไว้กว้าง ๆ วิธีการที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจะอธิบายควบคู่ไปกับวิธีการเข้าถึงข้อมูล

การเข้าถึงนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยไม่เปิดเผยสถานภาพจริงของผู้วิจัย ในช่วงเดือนแรก (ระหว่างเดือนสิงหาคม 2536) เป็นการเข้าสู่สนามและการกำหนดบทบาทของผู้วิจัย (Entry to the field and Establishing the role) ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ ทำความรู้จักกับนิสิตภาควิชาอื่น ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ สถานการณ์ สภาพการณ์ สิ่งแวดล้อม มุ่งศึกษาเครือข่ายและขั้นตอนการทำงานของนิสิตกลุ่มต่าง ๆ ว่าแต่ละกลุ่มทำงานอย่างไร ใช้สถานที่ใดทำงานประจำ ๆ ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละวัน เช่น การเรียนรายวิชาการค้นคว้าเอกสาร โดยการทักทายและชวนสนทนาขณะอ่านหนังสือในห้องสมุด หรือกำลังรับประทานอาหาร โดยกลุ่มตัวอย่างคิดว่า ผู้วิจัยเป็นนิสิตผู้หนึ่งที่กำลังค้นหาข้อมูลเพื่อเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์อยู่เช่นกัน จากนั้นผู้วิจัยทำการบันทึกลงตารางเวลาที่สามารถพบนิสิตได้ (ดังแบบการบันทึก ในภาคผนวก ฉ.) ในบางภาควิชาผู้วิจัยไม่สามารถใช้วิธีดังกล่าวได้ เช่น ภาคโสตทัศนศึกษา ภาคศิลปศึกษา ภาคการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคพื้นฐานการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้ ไปที่ภาควิชาที่ต้องการ ดูรูปนิสิตในแต่ละภาควิชา นั้น สอบถามนิสิตรุ่นน้อง (เลขประจำตัว C6..) ถึงสถานที่ เวลา ที่พอจะรู้ พยายามหาโอกาสทักทายในทุกสถานที่ ทุกเวลา เพื่อให้ได้ข้อมูลทั่ว ๆ ไปก่อน โดยใช้เวลาประมาณ 2 เดือน

การสร้างความสัมพันธ์ (Rapport)

การสร้างความสัมพันธ์ ในกลุ่มต่าง ๆ ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่มตัวอย่าง เหตุการณ์ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก กลุ่มนิสิตที่เลือกแบบเจาะจง (นิสิตที่ฝึกในหอพักศึกษิตินเวศน์)

สำหรับนิสิตกลุ่มนี้ผู้วิจัยมีความสนิทสนมอยู่แล้ว จึงสะดวกต่อการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลในส่วนลึกเลย แต่การสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจงสถานที่ ขณะเดินไปมหาวิทยาลัยด้วยกัน ขณะรับประทานอาหาร ไปสนทนาในห้องนอนหรือในขณะที่ทำงานอยู่ในห้อง การสัมภาษณ์จะแล้วแต่โอกาส บางครั้งก็ถามเพียงคำถามเดียว ในบางครั้งก็อาจถามหลายคำถาม ให้คล้ายกับว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือเป็นการสนทนากันในลักษณะธรรมดาที่เคยสนทนากัน เมื่อได้ข้อมูลผู้วิจัยจะรีบบันทึกทันที

กลุ่มที่สอง กลุ่มนิสิตที่เลือกแบบสโนว์บอลล์เทคนิค

นิสิตกลุ่มนี้ผู้วิจัยจะรู้จักโดยนิสิตในกลุ่มแรกจะเป็นผู้แนะนำตัวให้รู้จัก โดยผู้วิจัยไม่เจาะจงว่าต้องการใครเฉพาะ แต่จะใช้วิธีการไปพร้อมกับนิสิต ซึ่งนิสิตอาจจะเข้าห้องสมุดหรือไปรับประทานอาหาร ซึ่งเมื่อนิสิตพบเพื่อน นิสิตจะแนะนำตัวของผู้วิจัยเอง โดยแนะนำว่าผู้วิจัยเป็นเพื่อนกันชื่อ ชนะ พักอยู่หอพักเดียวกัน เรียนอยู่สาขาวิชศึกษาศาสตร์

ขั้นแรก ผู้วิจัยจะโค้งศีรษะให้เล็กน้อย ถ้าเป็นผู้หญิง ผู้วิจัยจะทักทายว่า "ยินดีที่รู้จักครับ" นิสิตที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะแนะนำชื่อของนิสิตในกลุ่มที่สองเอง กรณีที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ได้แนะนำ ผู้วิจัยจะพูดกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า "ไม่เห็นแนะนำชื่อให้รู้จักเลยโอกาสหน้าจะได้ทักทายถูก" ผู้วิจัยจะหลีกเลี่ยงการถามนิสิตโดยตรง หลังจากนั้นจะถามข้อมูลรายละเอียดของนิสิตนั้นจากเพื่อนนิสิตในกลุ่มแรก ผู้วิจัยจะบันทึกชื่อ สาขา เวลาเรียน สถานที่พบ ส่วนใหญ่ การทักทายแบบนี้จะใช้ประมาณ 2-3 ครั้ง กับนิสิตคนเดิม

ขั้นที่สอง เมื่อผู้วิจัยเจอนิสิตที่เคยทักทายในครั้งแรก จะรีบเข้าไปทักทายทันที โดยการทักทายจะขึ้นกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เช่น

พบนิสิตขณะคั่นหนังสือก็จะพูดทักทายว่า "คั่นหนังสืออะไรอยู่หรือครับ"

ในกรณีที่นิสิตกำลังเขียนงานอยู่ก็จะพูดทักทายว่า "ทำงานอะไรอยู่ครับ"

ถ้าผลิตกำลังนั่งรับประทานอาหาร ผู้วิจัยจะใช้วิธีการซื้อข้าวถือเดินผ่านใกล้ ๆ กับที่นั่งผลิตอยู่ ให้เหมือนกับกำลังบังเอิญที่เจอกัน พร้อมกับทักทายว่า "สอนิ่งทานข้าวด้วยคนนะครัวย" กรณีที่นั่งผลิตนั้นอยู่เป็นกลุ่มหลายคน ผู้วิจัยจะพูดว่า "มาทานข้าวเป็นกลุ่มอย่างนี้ทุกครึ่งหรือเปล่าครัวย น่าอร่อยนะครัวย" กรณีที่นั่งคนเดียว ผู้วิจัยจะใช้คำพูดว่า "ทำไมมาทานข้าวคนเดียวล่ะครัวย เพื่อน ๆ ไปไหนกันหมด"

หรือในบางครั้งผู้วิจัยรับประทานข้าวมาแล้ว ผู้วิจัยจะซื้อน้ำดื่มแทน แล้วเข้าไปทักทายด้วยการ "สอนิ่งด้วยคนครัวย" แล้วจะสนทนาต่อว่า "เทอมนี้ลงเรียนกี่หน่วยครัวย" บางครั้งก็ถามว่า "เรียนวิชาอะไรมาครัวยวันนี้" "งานมากไหมครัวยตอนนี้น" "เรียนยากไหมครัวย"

บางครั้งพบนิสิตขณะเดินส่วนทางกัน ผู้วิจัยจะก้มศีรษะให้เล็กน้อย พร้อมกล่าวว่า "สวัสดีครัวย มีเรียนหรือเปล่าครัวยวันนี้" เมื่อนิสิตตอบก็ต้องใช้คำถามต่อไปให้เหมาะกับคำตอบ ถ้านิสิตตอบว่า "มี" ผู้วิจัยจะถามต่อไปว่า "เรียนวิชาอะไรครัวย" กรณีที่นั่งผลิตตอบว่า "ไม่มี" ก็อาจใช้คำถามว่า "วันนี้มาทำอะไรหรือครัวย"

กรณีที่เจอนิสิตคนเดิม คำถามที่เราใช้ถามหลังจากทักทายแล้ว ก็อาจจะถามถึงที่พักของนิสิต สถานที่ทำงาน วิชาที่เรียนในภาคการศึกษานี้ สถานที่ส่วนใหญ่จะอยู่ ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้ให้เหมาะสมกับกรณี เช่น

นิศเป็นนิสิตสาขาวิชาหนึ่ง ผู้วิจัยเจอนิศในห้องสมุดครั้งที่ 4 ผู้วิจัยจะทักทายว่า
ผู้วิจัย : "ฮัยนัง เลขครัวย ส่วนใหญ่จะเข้าห้องสมุดประจำหรือครัวย เพราะเจอครึ่งใดเห็นอ่านหนังสือตลอดเลย"

หลังจากนั้นก็อาจถามว่า "มีเรียนวันอะไรบ้าง" "วันที่ไม่มีเรียนส่วนใหญ่จะอยู่ที่ไหน" เป็นต้น

หลังจากเลิกการสนทนาทุกครั้ง ถ้ามีข้อมูลเพิ่มเติมจากเดิม ผู้วิจัยจะรีบบันทึกทันที การทักทายในขั้นที่สองนี้ ในนิศแต่ละคนผู้วิจัยจะสนทนาด้วย เพื่อสร้างความสนิทสนมประมาณ 4-5 ครั้ง ข้อมูลที่ได้และจดบันทึกในระชนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลส่วนตัว และข้อมูลระดับกว้าง เป็นส่วนใหญ่ซึ่งได้จากการทักทายในแต่ละครั้ง

ขั้นที่สาม เมื่อเริ่มรู้จักคุ้นเคยกันบ้างแล้ว การพบปะผู้วิจัยใช้การพบแบบบังเอิญ เช่น พบขณะรับประทานอาหาร จงใจเข้าไปนั่งโต๊ะเดียวกับนิศขณะที่นั่งผลิตกำลังทำงานหรืออ่าน

หนังสืออยู่ ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะเริ่มถามถึงการทำโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ โดยใช้คำถามดังนี้

"เพื่อนในสาขาที่เรียนเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์กันหรือยังครับ"

"คอนันต์งานอะไรอยู่ครับ เป็นเรื่องที่จะไปเขียนโครงร่างหรือเปล่าครับ"

"ส่งโครงการเสนอวิทยานิพนธ์หรือยังครับ"

ขั้นนี้ผู้วิจัยจะพยายามเก็บข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับการทำกิจกรรมทุก ๆ อย่างของนิสิต ในแต่ละวัน บันทึกลงตารางที่ผู้วิจัยทำไว้ เพื่อสะดวกในการที่จะได้ข้อมูลเพิ่มเติมภายหลัง

ขั้นที่สี่ ในขั้นนี้ผู้วิจัยเน้นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของนิสิต โดยผู้วิจัยจะใช้เทคนิคเงืงหูฟัง (Eavesdropping) เก็บข้อมูลจากคำสนทนาของนิสิตในกลุ่มเพื่อน ๆ ด้วยกัน โดยผู้วิจัยไม่ได้ตั้งคำถาม ด้วยการแสดงบทบาทต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละสถานที่ เช่น

บริเวณห้องสมุด ผู้วิจัยจะทำให้เหมือนกับว่าสนใจกับการการอ่านหนังสือ ซึ่งโต๊ะที่ผู้วิจัยเลือกนั่งจะทำให้ใกล้กลุ่มที่ต้องการศึกษามากที่สุด เพื่อผู้วิจัยจะสามารถได้ข้อมูลที่นิสิตสนทนากัน ผู้วิจัยจะบันทึกเฉพาะเรื่องที่จะเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการได้ข้อมูล และเพื่อนำไปใช้ในการหุดนำทางเพื่อตะล่อมเมื่อสนทนากับนิสิต นอกจากนั้นยังสามารถทราบลักษณะทั่ว ๆ ไปว่า นิสิตคนนั้นมีลักษณะอย่างไร เช่น คอยเก่ง ชอบคุยเรื่องวิชาการ ส่งสัยเรื่องอะไรอยู่ การใช้เทคนิคนี้ใช้ได้ในพื้นที่ที่นิสิตทำกิจกรรมที่อยู่กับที่เท่านั้น เช่น นั่งรับประทานอาหาร อ่านหนังสือ ขณะนั่งพักผ่อน ฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณห้องสมุดคณะครุศาสตร์ สถาบันวิทยบริการ และบริเวณโรงอาหารซึ่งนิสิตครุศาสตร์ส่วนใหญ่จะไป ได้แก่ โรงอาหารคณะครุศาสตร์ โรงอาหารคณะนิเทศศาสตร์ โรงอาหารสำนักทะเบียน ฯ เนื่องจากข้อมูลนี้จะเกิดขึ้นเมื่อนิสิตอยู่ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรืออยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะเริ่มใช้วิธีการตะล่อมกลุ่มเกลา (Probe) กับนิสิต เกี่ยวกับข้อมูลระดับลึกเช่น ข้อมูลด้านความรู้สึก โดยนำข้อมูลจากบุคคลอื่นและที่ได้จากการเงืงหูฟังมาตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ถามนำก่อนเพื่อล้างความจริงในด้านปัญหาต่าง ๆ เช่น การหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ การถูกเปลี่ยนเรื่องที่ทำอุปสรรคต่าง ๆ ที่นิสิตคับข้องใจอยู่ ผู้วิจัยใช้การชกตัวอย่างสถานการณ์เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นิสิตเปิดเผยความลับออกมา เช่น

ผู้วิจัยได้ข้อมูลของ ส่ง ซึ่งเป็นนิสิตในภาควิชาหนึ่งจากการบอกเล่าของเพื่อน
เกี่ยวกับหัวข้อที่ส่งให้คณะกรรมการพิจารณาแล้ว ทางคณะกรรมการให้เปลี่ยนเรื่อง เมื่อพบกับ
ส่ง ผู้วิจัยจะเริ่มสนทนาคืบว่า : ได้ข่าวว่าภาคพืชยังไม่มีใครผ่านหัวข้อเลขหรือครับ
ผู้วิจัย : เห็นเพื่อนเล่าให้ฟังว่าภาควิชาที่เรียนอยู่ อาจารย์โทคนาคู นิสิตส่งหัวข้อไปหลายคน
ไม่ผ่านเลขสักคน ที่ภาควิชาพีลจะครับผ่านชากไหม

ส่ง : .....

ผู้วิจัย : ภาควิชาพีลมีใครผ่านหัวข้อวิทยานิพนธ์บ้างแล้วครับ

ส่ง : .....

ผู้วิจัยได้ข้อมูลของอ้วน จากการเงี่ยหูฟังเรื่องที่อ้วนสนทนากับเพื่อนในกลุ่ม ถึง
เรื่องการเสียดอารมณ์ที่ต้องนั่งคอยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยกระตุ้นอ้วนโดยเริ่มขึ้นว่า
ผู้วิจัย : เบื่อจังเลย รู้ไหมเรามา นั่งคอยอาจารย์ 2-3 วันแล้ว ไม่เจออาจารย์เลย
อ้วน : .....

ในขั้นนี้จะเริ่มใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มตามธรรมชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดมากขึ้น
พร้อมกับการสังเกตพฤติกรรมในกลุ่ม ส่วนใหญ่จะใช้บริเวณในห้องสมุดคณะครุศาสตร์ โรงอาหาร
ซึ่งเป็นสถานที่ที่นิสิตอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ข้อมูลที่ใช้ในการสนทนากลุ่มได้แก่ วิชาที่ช่วยในการเขียน
โครงการเสนอวิทยานิพนธ์ รายละเอียดของวิชาที่นิสิตเรียน วิชาเลือกที่นิสิตเลือกเรียน การ
เสนอแนะหัวข้อวิทยานิพนธ์ในวิชาที่สอน การจัดปฐมนิเทศนิสิตที่กำลังทำวิทยานิพนธ์ ปัญหาสำคัญ
ในการเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ เทคนิคในการเลือกอาจารย์ที่ปรึกษา ความเอาใจใส่
ของอาจารย์ในภาควิชาที่มีคือนิสิตรุ่น C5... นโยบายของภาควิชาที่เกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์
ขั้นตอนการพิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์

ในขณะสนทนาทั้งสี่ขั้นตอนนั้นผู้วิจัยจะใช้การสังเกตในทุกกระยะ พร้อมบันทึกเหตุการณ์
ที่เกี่ยวข้องกับตัวนิสิตหลังการสังเกต

กลุ่มที่สาม กลุ่มนิสิตของคณะครุศาสตร์ในบางสาขา ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วย 2 วิธีแรก
นิสิตกลุ่มนี้เป็นกลุ่มนิสิตที่ใช้ 2 วิธีแรกแล้ว ยังไม่สามารถเข้าถึงนิสิตได้ ผู้วิจัยใช้
วิธีการดังนี้

ระยะแรก (ระหว่างเดือนสิงหาคม- กันยายน 2536) ผู้วิจัยใช้วิธีการโดยขึ้นไปดูรูปนิสิตที่หน้าภาควิชา เมื่อพบนิสิตที่เดินอยู่ในบริเวณนั้น ผู้วิจัยสามารถทราบได้ว่าเป็นนิสิตรุ่นใด อยู่ภาควิชาใด (ผู้วิจัยใช้จำหน้าตานิสิตจากรูปภาพที่ติดหน้าภาควิชา) ซึ่งบางครั้งอาจจะพบนิสิตกลุ่มนี้โดยตรงเลย ส่วนใหญ่จะพบกับนิสิตรุ่นน้อง C6... ผู้วิจัยจะสอบถามนิสิตว่า : "เออ พวกพี่ C5... เขาไม่มีเรียนแล้วหรือครับ" "เคยพบไหมครับ" "พี่ ๆ ยังมาที่ภาควิชากันหรือเปล่า" "พอทราบไหมครับว่าพวกคุณพี่ส่วนใหญ่เขาจะไปอยู่บริเวณไหนกัน" "ถ้าจะพบจะพบได้วันอะไรที่ไหน" การถามนิสิตในกลุ่มนี้จะถามเฉพาะนิสิตภาคเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนิสิตรุ่น C6... ผู้วิจัยจะพยายามจำหน้าตาจากรูปภาพให้ได้มากที่สุด ผู้วิจัยจะพยายามสังเกตดูบริเวณห้องสมุด โรงอาหาร บริเวณภาควิชา หอโอกาสพักทนายเมื่อพบนิสิตในภาควิชานั้น ๆ ทำตารางเวลาที่พบสำหรับชั้นตอนต่อไปเหมือนในกลุ่มที่สอง

ระยะที่สอง (ระหว่างเดือนตุลาคม 2536) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกที่สำคัญ ๆ หลังจากการพบปะกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละคน 4-5 ครั้ง จนได้รับความสนิทสนมดีแล้ว เริ่มจากการไปนั่งอ่านหนังสือในห้องสมุด โดยเลือกนั่งโต๊ะเดียวกันหรือโต๊ะที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ๆ กับนิสิตที่ต้องการข้อมูล ซึ่งบางครั้งนิสิตอาจจะนั่งคนเดียวบ้าง อยู่กันเป็นกลุ่มบ้าง โดยแสร้งทำว่าอ่านหนังสือหรืองานวิจัยทำตัวตามปกติที่นิสิตทั่ว ๆ ไปกำลังปฏิบัติอยู่ พยายามใช้เทคนิคการเงี่ยหูฟังฟัง เรื่องที่นิสิตส่วนใหญ่สนทนากันในกลุ่ม กรณีที่นิสิตมาคนเดียว ผู้วิจัยใช้การสังเกตหนังสือ งานวิจัยที่นิสิตหยิบและสังเกตการทำงานของนิสิต เช่น การบันทึกข้อความต่าง ๆ การเลือกข้อมูลเพื่อไปถ่ายสำเนา บันทึกข้อมูลที่สำคัญ ๆ ผู้วิจัยหาโอกาสทักทายนิสิตเริ่มจากคำถามแรกที่ว่า

"กำลังเขียนโครงร่างอยู่ใช่ไหมครับ" "ทำเรื่องอะไรครับ"

"ผ่านหรือยังครับ" "โครงร่างทำถึงขั้นไหนแล้วครับ"

"ค้นเรื่องอะไรอยู่หรือครับ"

การสนทนากับนิสิตแต่ละคนจะใช้คำถามไม่เหมือนกันแล้วแต่ละสถานการณ์ในขณะนั้น บางครั้งนิสิตก็อาจจะระบายความในใจบางอย่างให้ผู้วิจัยฟัง กรณีนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องเปิดเผยเรื่องราวบางเรื่อง และใช้ยกตัวอย่างสถานการณ์ให้สอดคล้องกับเรื่องที่นิสิตเล่า เพื่อเป็นการดึงความจริงต่าง ๆ ในตัวนิสิตให้ได้มากที่สุด เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมถึงการสร้างควมไว้วางใจและความเป็นมิตร และสร้างควมคุ้นเคยให้มากยิ่งขึ้น

ในบางครั้งถ้าใกล้เวลาอาหารกลางวัน ผู้วิจัยจะพยายามหาโอกาสชวนนิสิตออกไปรับประทานอาหารกลางวันด้วย และในบางโอกาสที่นิสิตจะไปค้นคว้าข้อมูลที่อื่น ผู้วิจัยจะขอไปด้วยโดยอ้างถึงว่า ไม่เคยไปเลย อหากไปอยู่เหมือนกันกลัวไปไม่ถูก ขอไปด้วยคนหนึ่งได้ไหม เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้น

ระยะที่สาม (ระหว่างเดือนมกราคม 2537) ผู้วิจัยเริ่มสนิทสนมกับนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ระยะนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องเปิดเผยสถานภาพจริง เมื่อผู้ถูกวิจัยถามถึงเรื่องการเสนอโครงการวิทยานิพนธ์ เนื่องจากภาควิชาได้คิดประกาศรายชื่อนิสิตที่ผ่านการพิจารณา บ.18 จากบัณฑิตวิทยาลัยไว้ที่ป้ายประกาศหน้าภาควิชาว่า ผู้วิจัยผ่านการอนุมัติโครงการเสนอวิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 11 ม.ค.2537 ซึ่งในระยะนี้ผู้วิจัยต้องระมัดระวังมาก เกี่ยวกับเรื่องคำพูดที่ใช้กับนิสิตมากเป็นพิเศษ เนื่องจากนิสิตที่ยังไม่ผ่านการพิจารณา บ.18 จะมีความรู้สึกว่าคุณเองแตกต่างจากกลุ่ม สิ่งเกิดจากการที่นิสิตแยกตัวออกจากกลุ่มนิสิตในสาขาเดียวกัน โดยนิสิตที่ยังไม่ผ่านการพิจารณาจะแยกตัวออกจากกลุ่มที่ผ่านการอนุมัติโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ หรือผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการภาควิชาแล้ว ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีข้อมูลว่าใครส่ง บ.18 หรือผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการภาควิชาแล้วบ้าง โดยผู้วิจัยจะไปขอถ่ายสำเนารายชื่อนิสิตที่ผ่านการพิจารณาแล้วจากบัณฑิตศึกษา สำหรับนิสิตที่ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการภาควิชา ใช้การสอบถามจากเพื่อนของนิสิตเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างข้อคำถาม และการกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของผู้วิจัย จากการสังเกตนิสิตกลุ่มที่ยังไม่ได้เสนอโครงการวิทยานิพนธ์ นิสิตจะรวมกลุ่มกันเฉพาะนิสิตที่อยู่ในสถานะเดียวกัน เช่น กลุ่มที่ยังไม่ผ่านการพิจารณาจากภาควิชา กลุ่มที่ผ่านการอนุมัติจากภาควิชาแล้ว เนื่องจากมีกิจกรรมที่ต้องทำเหมือนกัน เช่น กำลังหาหัวข้อด้วยกัน หรือกำลังเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ฉะนั้นในการสัมภาษณ์นิสิตกลุ่มที่ยังไม่ผ่านการอนุมัติโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ครั้งแรกนิสิตจะไม่ยินดีต่อการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ระยะนี้ผู้วิจัยต้องพยายามแสดงความเห็นใจด้วยการถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ให้ข้อเสนอแนะในด้านระเบียบวิธีวิจัยบ้างและพร้อมยินดีรับฟังและยินดีช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถ เมื่อผู้ถูกวิจัยเริ่มเป็นปกติ (หาชจากการคิดว่าตนเองด้อยความสามารถแล้ว) สิ่งเกิดจากลักษณะภายนอกประกอบ เช่น หน้าตา คำพูดที่สนทนา ผู้วิจัยจะใช้การตะล่อมกลมกล่อม (Probe) เพื่อล้วงส่วนลึกของความคิด และความรู้สึกต่าง ๆ ออกมา ที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการศึกษา

ทั้ง 3 ระยะ ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant-Observation) คือ ผู้วิจัยจะเป็น Participant Observer โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้สังเกตที่อยู่ในเหตุการณ์ สภาพการณ์จริง เทคนิคที่ใช้ประกอบในการสังเกตคือ การจดบันทึก (Field-note Taking) เนื่องจากการจดบันทึกค่อนหน้าบุคคลย่อมจะมีผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์หรือการกระทำของบุคคลได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงพยายามที่จะจดให้น้อยที่สุดขณะอยู่ค่อนหน้าบุคคลที่ผู้วิจัยสนทนาคด้วย ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยจะรีบจดทันทีหลังจากการสนทนาเสร็จ เมื่อมีเวลาว่างหรืออยู่ตามลำพัง สำหรับการจดบันทึกจะเน้นลักษณะของเหตุการณ์ การกระทำที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยคอยสังเกตอย่างเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา มีความไวต่อการรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ เผื่อว่าจะมีอะไรใหม่ ๆ เกิดขึ้นโดยตลอด วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากปัญหาในการหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ และโยงใยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

นอกจากการสังเกตผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญมากในการศึกษาคั้งนี้ เนื่องจากเป็นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่พบเห็น ลักษณะของการสัมภาษณ์นั้นจะเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เปิดโอกาสให้นิสิตมีอิสระในการแสดงความคิด เล่าเรื่องทั่ว ๆ ไป ส่วนใหญ่จะใช้การสนทนา (Conversation) มากกว่าที่จะเป็นการสัมภาษณ์ตามรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ประสบการณ์ ระหว่างผู้วิจัยกับนิสิตที่กำลังพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ลักษณะของคำถามจะเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์และบุคคล เมื่อนิสิตพูดออกนอกเรื่อง ผู้วิจัยจะใช้การตะล่อมกล่อมเกล่า (Probe) ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เพื่อล้างเอาความจริงจากนิสิตมากที่สุด ในการบันทึกผู้วิจัยจะบันทึกตามลำพังหลังจากสัมภาษณ์เสร็จแล้วเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยดูจากประกาศต่าง ๆ ที่ทางภาค วิชาคิดที่ป้าสประกาศ เช่น ประกาศแนวปฏิบัติในการทำวิทยานิพนธ์, ขอบข่ายวิทยานิพนธ์ของ สาขาวิชา, ภาควิชา, แบบประเมินหัวข้อวิทยานิพนธ์ของภาควิชา, เกณฑ์การพิจารณาหัวข้อและ โครงร่างวิทยานิพนธ์, กำหนดเวลาในการส่งที่ภาควิชากำหนด

การสัมภาษณ์อาจารย์

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) โดยใช้คำถามแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เลือก

อย่างเฉพาะเจาะจง เป็นอาจารย์ผู้ประสานงานบัณฑิตหรืออาจารย์ที่ทราบเรื่องการพิจารณาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จำนวน 6 คน ได้แก่ ภาควิชาศิลปศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาพลศึกษา เนื่องจากทราบเรื่องเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากนิสิต โดยเข้าไปสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนธันวาคม 2536 ด้วยการเตรียมกรอบคำถามกว้าง ๆ ไปดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของภาควิชา ผู้วิจัยสัมภาษณ์ถึงจำนวนนิสิตที่ภาคต้องรับผิดชอบในการสอน รวมถึงนิสิตระดับปริญญาตรีด้วย จำนวนนิสิตที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2535 และนิสิตที่ตกค้าง จำนวนอาจารย์บัณฑิตในภาควิชา จำนวนชั่วโมงสอน จำนวนนิสิตที่กำลังทำวิทยานิพนธ์และอยู่ในความรับผิดชอบของอาจารย์แต่ละท่าน

ขั้นตอนการเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ของนิสิตที่ภาคปฏิบัติ เกณฑ์การเลือกอาจารย์ที่ปรึกษา การพิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่นิสิตเสนอเกี่ยวกับสิ่งที่ภาควิชาเน้น วิชาที่ภาควิชาเห็นว่า มีประโยชน์ต่อนิสิตในการได้หัวข้อวิทยานิพนธ์ การแจ้งเกณฑ์ต่าง ๆ ประกาศ ฯ แก่นิสิต

กิจกรรมที่จัดเพื่อเตรียมความพร้อมให้นิสิตในภาควิชา ปัญหาที่นิสิตไม่จบใน 2 ปี การประชุมอาจารย์ในภาควิชา เพื่อแก้ปัญหาที่นิสิตจบช้า ปัญหาในการมีนิสิตในความดูแลมาก การมีเวลาของอาจารย์ กิจกรรมที่ภาควิชาเห็นว่า มีประโยชน์ต่อนิสิตที่กำลังเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์

การใช้คำถามใดก่อนหลังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่อาจารย์ผู้ให้ข้อมูลตอบ การรวบรวมข้อมูลใช้การจดบันทึก

5. การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- ก. ข้อมูลเพียงพลหรือไม่
- ข. ข้อมูลน่าเชื่อถือเพียงใด
- ค. ข้อมูลถูกต้องหรือไม่

การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือการสอบแหล่งของข้อมูลจาก แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

5.1 แหล่งเวลา ผู้วิจัยจะสังเกตและสัมภาษณ์เรื่องเดียวกันต่างเวลา

5.2 แหล่งสถานที่ ใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ในที่ที่ต่างกัน เช่น ขณะอยู่ในห้องสมุด ขณะอยู่ที่บ้าน ขณะรับประทานอาหาร ฯ

5.3 แหล่งบุคคล ใช้การถามบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้ถูกวิจัย ในบางขณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อาจารย์ที่เกี่ยวข้องได้แก่ อาจารย์ผู้ประสานงานบัณฑิตประจำภาควิชา อาจารย์ที่เป็นกรรมการในภาควิชา เป็นต้น

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้การสังเกต ควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบไปด้วย โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตสมุดบันทึก หนังสือ วารสาร ที่ผู้ถูกวิจัยใช้สำหรับค้นคว้าและทำการศึกษาอยู่ สำหรับมาใช้ประกอบการเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์

เกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบความตรง (Validity) ของข้อมูล มีดังนี้

ความเที่ยงตรงของงานวิจัย มาจากการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างจนมีความรู้สึกคุ้นเคยกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี มีพฤติกรรมและการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ แสดงถึงความตรงตามสภาพการณ์ (Phenomenological Validity) การทำวิจัยครั้งนี้กระทำขณะที่นิสิตพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดสถานการณ์ขึ้นมา เป็นความตรงตามสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ (Ecological Validity) เกิดจากการทำวิจัยในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ จากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลหลายครั้งแสดงถึงปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่พบเห็นเป็นข้อมูลที่เกิดโดยปกติตามธรรมชาติ เป็นความตรงตามองค์ประกอบของสภาพแวดล้อม (Contextual Validity) จากการตรวจสอบข้อมูลที่ได้เห็นได้ว่าเป็นความตรง (Validity) มีความเชื่อใจได้ที่จะนำมาวิเคราะห์ สร้างข้อสรุป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลในหลายลักษณะ หลายวิธี และระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเหล่านี้เป็นส่วนแสดงถึงลักษณะเด่นของการวิจัยและความเที่ยงตรงของข้อมูล

ดังได้กล่าวมาข้างต้น ลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพคือ กระบวนการต่าง ๆ นั้น จะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและอาจจะเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ดังนั้นผู้วิจัยไม่ต้องรองนกว่าจะเก็บข้อมูลเสร็จจึงวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบว่าตรงกับกรอบแนวคิดและสมมติฐานชั่วคราวที่ตั้งไว้ เช่น ในขณะที่เรากำลังบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น อาจวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทันที การที่ผู้วิจัยมีโอกาสวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างกระบวนการเก็บข้อมูลนี้ เป็นการช่วยปรับปรุงแนวทางที่จะเก็บข้อมูลต่อไป ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินต่อกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทราบว่าข้อมูลใดทราบแล้ว และข้อมูลใดที่ควรเก็บรวบรวมเพิ่มเติม

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบกว้าง ๆ เพื่อให้มีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ และสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ใช้แนวคิดทฤษฎี และทฤษฎีมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ (สูกางค์ จันทวานิช, 2535)

1.1 แนวคิดการวิเคราะห์ชุมชน ผู้วิจัยถือว่าคณะครูศาสตร์เป็นหน่วยรวมทางสังคมที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของปฏิสัมพันธ์ของระบบหรือสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวระบบเองและระหว่างระบบเหล่านั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจโครงสร้างของภาควิชาต่าง ๆ ในคณะครูศาสตร์ อันได้แก่ กฎ ระเบียบ ของบัณฑิตศึกษาและภาควิชา โดยพิจารณาในภาพที่มีพลวัตของการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา

1.2 แนวคิดการวิเคราะห์เครือข่ายของสังคม (Social network) เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ทั้งทางตรงทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม (Group) การจัดระเบียบทางสังคม (Social organization) และโครงสร้างของสังคม โดยนำลักษณะความสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าวมาใช้อธิบายพฤติกรรมของ

บุคคล โดยใช้บุคคลเป็นศูนย์กลาง เน้นเรื่องความสัมพันธ์ของนิสิตภายในชุมชนโดยถือว่านิสิตที่กำลังพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์เป็นศูนย์กลาง

1.3 ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ (Structural-functional Theory)

ถือว่าปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาอยู่ภายในระบบสังคมหรือสถาบันสังคม ระบบสังคมแต่ละระบบจะมีหน้าที่ของตนเอง หน้าที่ของแต่ละระบบทำให้ระบบสังคมนั้นดำรงอยู่ได้ การเปลี่ยนแปลงในระบบย่อยจะมีผลกระทบต่อโครงสร้างทั้งหมด

2. วิธีวิเคราะห์พฤติกรรม

การวิเคราะห์พฤติกรรมของนิสิตที่เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์โดย

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนิสิต ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) สรุปข้อมูลจากหลายๆ เหตุการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการหาหัวข้อและการได้มาซึ่งโครงร่างวิทยานิพนธ์

2. การจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) โดยจำแนกเป็นด้านการกระทำ กิจกรรม ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม สิ่งทีวิเคราะห์ (อาจเป็นสถานการณ์ กิจกรรม ความสัมพันธ์ ฯลฯ) นั้น มีรูปแบบอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเหตุใด และมีผลกระทบต่อสถานการณ์ กิจกรรม หรือความสัมพันธ์ ฯลฯ อย่างไร ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และพิสูจน์หาข้อสรุป แล้วนำเสนอในรูปการบรรยาย (Descriptive)

3. ในด้านขั้นตอนกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ การได้มาของหัวข้อและโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) ใช้บรรยายรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน การปฏิบัติเพื่อเสนอโครงการวิทยานิพนธ์ ของบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์

4. นำผลจากข้อมูลทั่วไป การจำแนกข้อมูล การตีความสร้างข้อสรุป วิเคราะห์หาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์ หาค่าอธิบายและข้อสรุปทั้งหมด

7. การนำเสนอข้อมูล (Presenting the Study)

ผู้วิจัยหาความหมายของข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นการค่อย ๆ พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษานั้น ผู้วิจัยพยายามสร้างมโนทัศน์ของสภาพการณ์ธรรมชาตินั้นจากข้อมูลที่ได้มา เป็นการสร้างภาพรวมจากเหตุการณ์ย่อย ๆ ทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่พบ ซึ่งเป็นลักษณะของการอุปนัย (Inductive Approach)

เนื่องจากลักษณะของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและลักษณะของข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้จึงมีลักษณะเป็นเชิงพรรณนา ผู้วิจัยวิเคราะห์ แปลความข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องมีวิธีการและรูปแบบของการเสนอรายงานผลการวิจัย โดยต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญและลักษณะข้อมูลตามความเหมาะสม

การเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยเขียนตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. บรรยายถึงกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์จนกระทั่งโครงการนั้นผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัย
2. บรรยายสภาพของนิสิตที่อยู่ระหว่างการหาหัวข้อและขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ รวมถึงสภาพแวดล้อมต่างๆไป
3. บอกถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรค ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิต

นอกจากการเขียนรายงานตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังได้เขียนบรรยายสภาพต่างๆ ไปของคณะครุศาสตร์ โดยเน้นที่ภาควิชา เพื่อให้เห็นผลกระทบของสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นปัจจัยส่งเสริมและเป็นอุปสรรค ที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิต